

# WIADOMOŚCI BANKU POLSKIEGO

(Drukowane jako rękopis).

Rok II.

WARSZAWA, DNIA 15 MAJA 1925 R.

Nr. 9.

## TREŚĆ:

|                                                                                                                                           |         |                                                                                          |         |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------|------------------------------------------------------------------------------------------|---------|
| Ruch służbowy . . . . .                                                                                                                   | str. 93 | Wycofanie z obiegu 100- i 1000-koronowych biletów Banku . . . . .                        | str. 94 |
| Zmiana nazwy dwu Wydziałów w Oddziale Głównym . . . . .                                                                                   | 93      | Austrjacko-Węgierskiego . . . . .                                                        | 94      |
| Zbyteczne przeliczanie bilonu otrzymanego ze Skarbcza Emisyjnego . . . . .                                                                | 93      | Uzupełnienie spisu telefonów Banku Polskiego . . . . .                                   | 95      |
| Dopuszczenie paczek wartościowych kas i urzędów skarbowych oraz Oddziałów Banku Polskiego w obrocie pocztowym z W. M. Gdańskiem . . . . . | 94      | Urząd Bankowy Czechosłowacki . . . . .                                                   | 95      |
| Unieważnianie załatwionych czeków żyrowych i dotacyjnych . . . . .                                                                        | 94      | Wpływy z danin publicznych i monopolów . . . . .                                         | 96      |
| Zachowanie ostrożności przy realizacji przekazów bankowych . . . . .                                                                      | 94      | Rozwój wkładów w instytucjach kredytowych . . . . .                                      | 96      |
|                                                                                                                                           |         | Stosunek $\frac{2}{3}$ kredytu Banku Polskiego do potrzeb obrotowych przemysłu . . . . . | 97      |
|                                                                                                                                           |         | Powrót do złotej równi funta angielskiego . . . . .                                      | 98      |
|                                                                                                                                           |         | Bilanse banków emisyjnych . . . . .                                                      | 104     |

## Ruch służbowy.

### Emerytowanie.

Michał Przestrzelski z Oddziału we Lwowie.

### Zmarli.

Roman Rozwadowski, Dyrektor Oddziału w Gnieźnie.

## Zmiana nazwy dwu Wydziałów w Oddziale Głównym.

W celu uwydatnienia właściwego zakresu działania w samej nazwie, przemianowane zostały dwa Wydziały Oddziału Głównego, a mianowicie:

Wydział Dyskontowo-Inkasowy na Wydział Węksłowy  
„ Dewizowy „ Wydział Walutowy.

Wydziały powyższe załatwiają nadal wszystkie czynności jak dotąd, a jedynie w korespondencji kierowanej do nich należy używać zmienionych nazw, przyczem zwraca się uwagę Oddziałów na ścisłe przestrzeganie prawidłowego adresowania listów.

## Zbyteczne przeliczanie bilonu otrzymanego ze Skarbcza Emisyjnego.

(Dział XIII Spisu Okólników).

Skarbiec Emisyjny dostarcza Oddziałom srebro i bilon w workach zaplombowanych i zważonych, przyczem waga każdego worka podana jest na przymocowanych do nich chorągiewkach. Przeliczanie zatem w Oddziałach otrzymanego zasłku jest zbyteczne, tembardziej, że niepotrzebnie absorbuje wiele pracy i czasu, gdyż wystarczająca jest ponowna kontrola wagi.

Sprawdzanie szczegółowe zawartości worka jest tylko wtedy konieczne, jeżeli zaszyte jest nieprawidłowe a tem samem nieszczelne, worek uszkodzony lub waga niezgodna, tudzież w wypadku, kiedy bilon (srebro) potrzebny jest do wypłat w drobnych ilościach i musi być rolowany, względnie pakowany w torebki papierowe.

## **Dopuszczenie paczek wartościowych kas i urzędów skarbowych oraz Oddziałów Banku Polskiego w obrocie pocztowym z W. M. Gdańskiem.**

(Dział I Spisu Okólników).

Z chwilą otwarcia polskiego urzędu pocztowo-telegraficznego Nr. 3 w Gdańsku dopuszczone były w obrocie pocztowym jedynie przesyłki listowe. Ze względu jednak na potrzebę zasilania polskich instytucji państwowych w Gdańsku w środki pieniężne okazało się koniecznem przysyłanie większych ilości gotówki w paczkach.

Na tej podstawie zwrócił się Bank Polski do Generalnej Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Warszawie z odpowiednim wnioskiem, na skutek którego rzeczona Dyrekcja wydała zarządzenie L. 2187/V z dnia 4 maja 1925 r. (Dz. Urz. G. D. P. i T. Nr. 21 z dnia 16 maja 1925 r., poz. 60) treści następującej:

„W ślad za zarządzeniem z dnia 8.1.25 L. 71/V (Dz. Urz. G. D. P. i T. Nr. 2 z 1925 r.) wprowadza się w obrocie wzajemnym między polskim urzędem pocztowo-telegraficznym Nr. 3 w Gdańsku a urzędami pocztowymi w Polsce paczki wartościowe kas i urzędów skarbowych z dotacjami i nadmiarami kasowymi do nieograniczonej wysokości. Uprawnienie do wysyłania w obrocie powyższym listów i paczek wartościowych do nieograniczonej wysokości przysługuje także Bankowi Polskiemu i jego Oddziałom.

Zarządzenie niniejsze obowiązuje z dniem ogłoszenia“.

## **Unieważnianie załatwionych czeków żyrowych i dotacyjnych.**

(Dział VIII Spisu Okólników).

Nadsyłane Centralnej Księgowości białe чеки żyrowe, tudzież przechowywane w Oddziałach części „A“ czeków dotacyjnych oraz czerwone чеки żyrowe unieważniane są w różnorodny sposób zapomocą dziurkowania, przyczem niekiedy ulegają uszkodzeniu istotne ich cechy. Celem wprowadzenia jednolitości w tym względzie, poleca się unieważniać чеки wszystkich rodzajów przez przedziurkowanie słowa „Bank“ w drukowanym tekście czeku.

W wypadku częściowej wypłaty, nie należy czeku unieważniać, lecz zgodnie z art. 18 prawa czekowego — postąpić w myśl § 5 Instrukcji Służbowej Cz. II.

Treść powyższą odnotować należy w odpowiednich miejscach powołanej Instrukcji.

## **Zachowanie ostrożności przy realizacji przekazów bankowych.**

(Dział X Spisu Okólników).

W Oddziałach realizowane są często przekazy bankowe przez osoby, którym zleceniobiorcy odpuszczają je w drodze cesji.

Jakkolwiek instrukcja dla przekazów bankowych nie przewiduje sprawdzania tożsamości osoby przedstawiającej przekaz do zapłaty, to jednak ze względów ostrożności zaleca się żądać od posiadacza przekazu wylegitymowania się. O ile ten jest Oddziałowi nieznany i wzbudza jakiejkolwiek wątpliwości, należy stwierdzić tożsamość jego osoby nie tylko na podstawie przedstawionych dowodów osobistych, lecz również przez wiarogodnych i znanych Oddziałowi świadków.

## **Wycofanie z obiegu 100- i 1000-koronowych biletów Banku Austro-Węgierskiego.**

(Dział XII Spisu Okólników).

Austriacki Bank Narodowy ogłosił dnia 28 kwietnia 1925 r., że wycofuje z obiegu 100- i 1000-koronowe bilety Banku Austro-Węgierskiego opatrzone datą 2 stycznia 1922 r., przyczem jako ostateczny termin przyjmowania powyższych biletów przy wpłatach i do wymiany przez kasy centrali i oddziałów rzeczono banku ustalono dzień 31 sierpnia 1925 r.

Po tym terminie przestają one być prawnym środkiem płatniczym i mogą być przedstawiane we wspomnianym banku tylko do wymiany do dnia 31 sierpnia 1928 r., poczem tracą wszelką wartość pieniężną.

## Uzupełnienie spisu telefonów Banku Polskiego.

W związku z otwarciem Oddziału Banku Polskiego w Łucku należy zanotować w spisie telefonów Banku Polskiego na stronie 24:

Łuck

|                                                    |         |
|----------------------------------------------------|---------|
| Sala operacyjna . . . . .                          | Nr. 199 |
| Gabinet Dyrektora Oddziału . . . . .               | „ 199a  |
| Mieszkanie „ „ (aparat czynny całą dobę) . . . . . | „ 199b. |

## Urząd Bankowy Czechosłowacki

stan z dnia 30. IV. 1925.

| Aktywa:                                        | W przeliczeniu na złote w/g kursu 15'43 za 100 koron |                 |
|------------------------------------------------|------------------------------------------------------|-----------------|
|                                                | Tysiące koron                                        | Tysiące złotych |
| 1. Zapas złota i srebra . . . . .              | 1,030.013                                            | 158.931         |
| 2. Należności zagraniczne . . . . .            | 566.109                                              | 87.350          |
| 3. Weksle zdyskontowane . . . . .              | 735.345                                              | 113.463         |
| 4. Zdyskontowane papiery wartościowe . . . . . | 217.460                                              | 33.554          |
| 5. Zaliczki na papiery wartościowe . . . . .   | 526.542                                              | 81.245          |
| 6. Dług Państwa . . . . .                      | 5,459.619                                            | 842.419         |
| 7. Inne aktywa . . . . .                       | 592.383                                              | 91.404          |
|                                                | 9,127.471                                            | 1,408.366       |
|                                                |                                                      |                 |
| Pasywa:                                        |                                                      |                 |
| 1. Obieg biletów bankowych . . . . .           | 7,525.934                                            | 1,161.251       |
| 2. R/ki żyrowe . . . . .                       | 748.350                                              | 115.470         |
| 3. Bony kasowe w obiegu . . . . .              | 6.270                                                | 967             |
| 4. Inne pasywa . . . . .                       | 846.917                                              | 130.679         |
|                                                | 9,127.471                                            | 1,408.367       |

W porównaniu procentowym bilansu Banku Czechosłowackiego (30. IV. 1925 r.) z bilansem Banku Polskiego (30. IV. 1925 r.) Bank Polski posiada:

w aktywach

|                                  |                                   |        |
|----------------------------------|-----------------------------------|--------|
| Złota *) . . . . .               | 26,1 <sup>0</sup> / <sub>0</sub>  | mniej  |
| Walut i dewiz. . . . .           | 147,4 <sup>0</sup> / <sub>0</sub> | więcej |
| Zdyskontowanych weksli . . . . . | 159,6 <sup>0</sup> / <sub>0</sub> | więcej |

w pasywach

|                           |                                  |          |
|---------------------------|----------------------------------|----------|
| Obieg banknotów . . . . . | 51,2 <sup>0</sup> / <sub>0</sub> | mniejszy |
|---------------------------|----------------------------------|----------|

Porównanie wykazuje, że obieg biletów bankowych w Polsce jest o połowę mniejszy od obiegu w Czechosłowacji. Różnicę powoduje głównie niewspółmierność długu Skarbu jako pozycji aktywnej w obu instytucjach emisyjnych. W Banku Polskim dług Skarbu ograniczony jest tylko do wysokości 50 milj. złotych i stanowi pozycję ruchomą, oscylującą zwykle około połowy tego kredytu. Natomiast w Czechosłowackim Urzędzie Bankowym dług Skarbu wynosi 842,4 milj. złotych i tworzy pozycję prawie nieruchomą w pokryciu biletów. To anormalne pokrycie było następstwem druku biletów na potrzeby Skarbu, powodującym w konsekwencji inflację i dewaluację korony czeskiej.

Stopień złotego pokrycia banknotów w Banku Polskim na dzień 30. IV. 1925 r. wynosił 56,80%, w Czechosłowacji na dzień 30. IV. 1925 r. 21,20%. (Pokrycie biletów Banku Polskiego jest podane netto, biletów Urzędu Bankowego w Czechosłowacji brutto).

\*) Urząd Bankowy Czechosłowacki podaje w bilansach złoto i srebro razem, nie wyszczególniając ilości srebra, zatem stosunek procentowy nie daje się ściśle uchwycić.

**WPLYWY Z DANIN PUBLICZNYCH I MONOPOLÓW**  
za trzy miesiące (styczeń — marzec) w latach 1922, 1923, 1924 i 1925.

| WYSZCZEGÓLNIENIE                   | Wpływy za trzy miesiące (styczeń — marzec) |                         |                          |             | Wpływy za trzy miesiące (styczeń — marzec) |      |       |
|------------------------------------|--------------------------------------------|-------------------------|--------------------------|-------------|--------------------------------------------|------|-------|
|                                    | 1922                                       | 1923                    | 1924                     | 1925        | 1922                                       | 1923 | 1924  |
|                                    | w z ł o t y c h *                          |                         |                          |             | W odsetkach wpływów w tymże okresie 1925   |      |       |
| <b>Daniny publiczne i monopole</b> | 85,916.950                                 | 39,519.320              | 194,987.155              | 303,381.504 | 28,3                                       | 13,0 | 64,3  |
| <b>Daniny publiczne . . . . .</b>  | 58,876.280                                 | 27,219.300              | 157,901.418              | 228,075.007 | 25,8                                       | 11,9 | 69,2  |
| W tem ważniejsze pozycje:          |                                            |                         |                          |             |                                            |      |       |
| Podatki bezpośrednie . . . . .     | 6,216.800                                  | 7,040.470               | 25,810.726               | 68,076.220  | 9,1                                        | 10,3 | 37,9  |
| Podatki pośrednie . . . . .        | 8,478.010 <sup>1)</sup>                    | 7,014.890 <sup>1)</sup> | 14,207.638 <sup>1)</sup> | 27,549.581  | 30,8                                       | 25,5 | 51,6  |
| Cło przywozowe . . . . .           | 6,604.180                                  | 6,949.180               | 26,386.873               | 81,494.201  | 8,1                                        | 8,5  | 32,4  |
| Cło wywozowe . . . . .             | 581.030                                    | 78.370                  | 2,752.043                | 1,912.973   | 30,4                                       | 4,1  | 143,9 |
| Opłaty stemplowe . . . . .         | 5,767.230                                  | 6,136.390               | 12,400.500               | 28,432.492  | 20,3                                       | 21,6 | 43,6  |
| Podatek majątkowy . . . . .        | 31,229.030 <sup>2)</sup>                   | —                       | 76,343.638               | 20,609.540  | 151,5                                      | —    | 370,4 |
| <b>Monopole ogółem . . . . .</b>   | 27,040.670                                 | 12,300.020              | 37,085.737               | 75,306.497  | 35,9                                       | 16,3 | 49,3  |

Zestawienie powyższe oparte jest na danych Ministerstwa Skarbu.

<sup>1)</sup> Oprócz podatku od spirytusu.

<sup>2)</sup> Nadzwyczajna danina państwowa.

**Rozwój wkładów w instytucjach kredytowych.**

(W tysiącach złotych).

|                                     | 30. XI. 24. | 31. XII. 24. | 31. I. 25. | 28. II. 25. | 31. III. 25.         | 30. IV. 25. |
|-------------------------------------|-------------|--------------|------------|-------------|----------------------|-------------|
| Bank Polski                         |             |              |            |             |                      |             |
| pryw. rach. żyrowe . . . . .        | 48.152      | 57.710       | 50.181     | 39.116      | 83.092               | 55.175      |
| Bank Gospodarstwa Krajowego         |             |              |            |             |                      |             |
| a) wkłady oszczędnościowe . . . . . | 641         | 854          | 1.199      | 1.460       | 2.003                | —           |
| b) „ terminowe . . . . .            | 861         | 549          | 1.490      | 2.936       | 2.342                | —           |
| c) „ rządowe i czekowe . . . . .    | 67.955      | 61.159       | 68.007     | 66.124      | 94.891 <sup>1)</sup> | —           |
| d) „ korespondentów . . . . .       | 6.988       | 2.174        | 3.765      | 3.794       | 3.519                | —           |
| Pocztowa Kasa Oszczędności          |             |              |            |             |                      |             |
| a) wkłady oszczędnościowe . . . . . | 6.168       | 7.555        | 9.316      | 10.671      | 11.876               | 13.193      |
| b) rachunki czekowe . . . . .       | 34.133      | 37.486       | 40.144     | 39.041      | 43.704               | 44.851      |
| Banki akcyjne (40)                  |             |              |            |             |                      |             |
| wkłady wszelkich typów . . . . .    | 190.583     | 201.272      | 224.573    | 240.520     | —                    | —           |
| Kasy oszczędn. komunalne (40)       |             |              |            |             |                      |             |
| wkłady . . . . .                    | 3.553       | 4.976        | —          | —           | —                    | —           |
| Spółdzielnie kredytowe (21)         |             |              |            |             |                      |             |
| wkłady . . . . .                    | 932         | 1.064        | —          | —           | —                    | —           |

<sup>1)</sup> W tem wkładów rządowych 65 milionów zł.

# **Stosunek $\frac{0\%}{0.0}$ kredytu Banku Polskiego do potrzeb obrotowych przemysłu.**

Według oszacowania Ministerstwa Skarbu wartość produkcji w poszczególnych gałęziach przemysłu wynosiła w 1923 roku — 4.863,257 tys. złotych. Cyfra ta jest miarodajną w dużej mierze również dla roku następnego, ponieważ w tym okresie według opinii Ministerstwa produkcja obniżyła się około 35%, lecz jej wartość wzrosła około 40%. Przyjmując zapotrzebowanie kapitału obrotowego na 15% wartości produkcji (rubryka II), przemysł dla swego normalnego tempa potrzebuje 729,488 tys. złotych.

Ten popyt kredytu zaspakaja w pierwszym rzędzie Bank Polski przyznany bezpośrednio kontyngentem. Kontyngent ten wynosi dla przemysłu 185,752.5 tysięcy złotych t. j. okragło 50% sumy 375,236 tys. złotych przyznanych kredytów w dniu 30.IV 1925 r., co pokrywa 25,46% (okragło 25%) całego zapotrzebowania obrotowego przemysłu. Wyprowadzony w rubryce IV stosunek % wykazuje odchylenia od powyższej normy 25,46% poszczególnych gałęzi przemysłu w czerpaniu kredytu z Banku Polskiego.

Z powyższego źródła przemysł korzysta bezpośrednio w charakterze ostatnich żyrantów. Okreśną drogą czerpie przemysł kredyty w Banku Polskim za pośrednictwem banków prywatnych, których stan przyznanych kredytów wynosił w dniu 30.IV. 1925 r. kwotę 160,448 tys. złotych względnie 44,7% całej sumy. Wychodząc z założenia, że przemysł korzysta za pośrednictwem banków prywatnych z kredytu Banku Polskiego w tym samym stosunku  $\frac{0\%}{0.0}$  co z kredytów bezpośrednich, a więc w wysokości 50%, należy kontyngent kredytowy przemysłu w Banku Polskim w kwocie 185,742.5 tys. złotych zwiększyć o 80,224 tys. złotych do sumy 265,966.5 tys. złotych. Pierwotna zatem norma 25,46 ulega wyższe o 10,98% dając sumę 36,47%. Biorąc w rachubę kredyty dla transakcji dewizowych, oscylujące około 50% przyznanych kredytów dyskontowych, granica maksymalna wydajności kredytowej samego tylko Banku Polskiego na potrzeby przemysłu waha się około 55% całego zapotrzebowania obrotowego.

(W tysiącach złotych)

| P R Z E M Y S Ł                     | Wartość<br>produkcji | Potrzebny<br>kapitał obrotowy | Bezpośredni<br>kredyt przyznany<br>w dn. 30. IV. 1925. | Stosunek %   |
|-------------------------------------|----------------------|-------------------------------|--------------------------------------------------------|--------------|
|                                     | I.                   | II.                           | III.                                                   | IV.          |
| Węglowy . . . . .                   | 564,219              | 84,632                        | 24,387                                                 | 28,81        |
| Różny górniczy . . . . .            | 85,642               | 12,846                        | 1,443                                                  | 11,23        |
| Hutniczy . . . . .                  | 653,318              | 97,997                        | 24,300                                                 | 24,79        |
| Naftowy <sup>1)</sup> . . . . .     | 90,902               | 13,635                        | 5,301.5                                                | 38,88        |
| Mineralny . . . . .                 | 80,275               | 12,011                        | 3,794                                                  | 31,50        |
| Metalowy <sup>2)</sup> . . . . .    | 286,834              | 43,025                        | 16,412                                                 | 38,14        |
| Maszynowy . . . . .                 |                      |                               |                                                        |              |
| Elektrot. . . . .                   |                      |                               |                                                        |              |
| Chemiczny . . . . .                 | 239,450              | 35,917                        | 15,836                                                 | 44,09        |
| Włókienniczy . . . . .              | 1.242,638            | 186,400                       | 32,657                                                 | 17,51        |
| Konfekcyjny . . . . .               | 225,000              | 33,750                        | 1,243                                                  | 3,68         |
| Garbarski . . . . .                 | 72,400               | 10,860                        | 3,943                                                  | 36,30        |
| Drzewny . . . . .                   | 420,000              | 63,000                        | 3,368                                                  | 5,34         |
| Papierniczy . . . . .               | 85,500               | 12,825                        | 5,699                                                  | 44,43        |
| Poligraficzny . . . . .             |                      |                               |                                                        |              |
| Cukrowniczy . . . . .               | 250,000              | 37,500                        | 26,000                                                 | 69,33        |
| Gorzelniczy <sup>3)</sup> . . . . . | 73,145               | 10,971                        | 11,210                                                 | 102,17       |
| Różny . . . . .                     | 420,670              | 63,100                        | 8,936 <sup>4)</sup>                                    | 14,16        |
| spożywczy . . . . .                 |                      |                               |                                                        |              |
| Mieszany <sup>5)</sup> . . . . .    | 72,000               | 10,800                        | 1,213 <sup>6)</sup>                                    | 11,23        |
| <b>Ogółem . . .</b>                 | <b>4.863,257</b>     | <b>729,488</b>                | <b>185,742.5</b>                                       | <b>25,46</b> |

<sup>1)</sup> Rafinerie przeniesione z przemysłu naftowego do chemicznego.

<sup>2)</sup> Przemysł metalowy Górn. Śląska uwzględniono przy hutnictwie.

<sup>3)</sup> Bez browarów piwa, które wchodzi do przemysłu spożywczego.

<sup>4)</sup> Łącznie ze spółdzielniami spożywczymi.

<sup>5)</sup> Łącznie z budowlanym.

<sup>6)</sup> Łącznie z zakład. użyteczności publicznej.

## Powrót do złotej równi funta angielskiego.

Funt angielski na równi z walutą innych państw nie uniknął losów kryzysu wojennego. Mimo potęgi finansowej Anglii historia funta obfituje w dość gwałtowne fluktuacje, będące barometrem wszechświatowego położenia gospodarczego w ciągu ostatniej dekady lat. Historję funta najlepiej ilustrują zmiany jego kursu w stosunku do dolara, będące odchyleniem od parytetu £ 1 = 4·86 \$. Na początku wojny £ notuje 5·12 \$ z powodu powszechnego zaufania i zapotrzebowania waluty angielskiej. W 1915 r. z powodu zakupów wojennych, mimo przesyłki złota kurs funta obniża się we wrześniu do 4·49 \$. W tym momencie wchodzi w grę kredyty amerykańskie i polityka interwencyjna utrzymuje funt do końca wojny na poziomie 4·765 \$. Z chwilą zaniechania tej pomocy z początkiem 1919 r. funt pod wpływem zobowiązań wobec Ameryki obniża się stopniowo, dochodząc w lutym 1920 r. do najniższego poziomu 3·20 \$. Odtąd sytuacja funta poprawia się, wykazując jednak dość silne jeszcze wahania zależnie od ogólnej sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej. Decydujący wpływ na poprawę funta wywarło przyjęcie planu Dawes'a i objęcie rządów przez konserwatystów. Wróciło zaufanie angielskiego i międzynarodowego świata finansowego, wyrażające się głównie w przyptywie kapitałów amerykańskich, poszukujących dobrej, względnie spekulacyjnej lokaty. W drugiej połowie 1924 r. funt posiada tendencję zwyżkową podnosząc się z 4·32 \$ w dniu 1 lipca na 4·72 w dniu 31 grudnia. Z początkiem 1925 r. sytuacja funta dalej się poprawia. W dniu 26 stycznia funt notuje najlepszy swój kurs w wysokości 4·80 \$. W ciągu lutego kurs obniża się około 5 centów. W marcu i pierwszej połowie kwietnia funt posiada słabą lecz dość trwałą tendencję zwyżkową. Dopiero pod koniec kwietnia funt spina się szybko do góry z 4·78<sup>7</sup>/<sub>8</sub> w dniu 20 kwietnia do 4·82<sup>3</sup>/<sub>8</sub> w dniu 28 kwietnia a 4·84<sup>3</sup>/<sub>16</sub> w dniu 30 kwietnia, osiągając dolną granicę złota. W tym momencie rząd angielski przy sposobności wniesienia do parlamentu ustawy budżetowej wystąpił z deklaracją, że Anglja powraca do waluty złotej i przedłożył wnioski ustawodawcze, mające na celu podtrzymanie tej decyzji. Decyzja rządu jest oparta na opinii Komitetu powołanego w czerwcu 1924 r. do przeprowadzenia studjów, w jakich warunkach możliwa jest konsolidacja biletów państwowych<sup>1)</sup> i biletów Banku Angielskiego. Opinię swą będącą równocześnie gruntowną analizą sytuacji finansowej Anglii, ujął Komitet w sprawozdanie o następujących 50 punktach:

1) „Zarządzeniem Ministerstwa Skarbu z dnia 10 czerwca 1924 r. zostaliśmy powołani do Komitetu mającego na celu wzięcie pod rozważenie, czy nadszedł właściwy moment, aby skonsolidować bilety państwowe i bilety Banku Angielskiego, a w danym razie na jakiej podstawie i pod jakimi warunkami konsolidacja ma być przeprowadzona.

2) Odbyliśmy 9 zebrań i wysłuchaliśmy 13 sprawozdawców łącznie z gubernatorem Banku Angielskiego, Mr. Mc. Kenna, Sir Robert Horne, Profesorem Cannan, Sir George Paish, Mr. Keynes oraz reprezentantów banków rozrachunkowych, zjednoczenia angielskich izb handlowych i federacji angielskich galezi przemysłu.

3) Większa część naszych studjów była przeprowadzona w ciągu miesięcy czerwca, lipca i września 1924 r., kiedy kurs funta w stosunku do dolara posiadał disagio 10—12%, jednak dnia 28 stycznia 1925 r. zasięgnęliśmy poraz wtóry opinii gubernatora Banku Angielskiego.

Przyjąwszy urząd Sekretarza Stanu dla Spraw Zagranicznych Mr. Chamberlain przestał wchodzić w skład Komitetu, a jego miejsce w pozostałych posiedzeniach zajął Sir John Bradbury.

Zlecenia Komitetu Cunliffe'a<sup>2)</sup>.

<sup>1)</sup> Na początku wojny w Anglii podobnie jak w innych państwach wystąpiło zwiększone zapotrzebowanie znaków pieniężnych. Temu brakowi wobec nieelastyczności Banku Angielskiego rząd starał się zapobiec przez wypuszczenie własnych biletów państwowych t. zw. currency notes. Mimo, że bilety te wydawano tylko w odcinkach małych po 1 £ oraz 10 sh, ogólna suma ich przekroczyła z biegiem czasu znacznie obieg banknotów Banku Angielskiego. Do końca roku 1920 wypuszczono ich na sumę 360 milj. funt. podczas gdy emisja Banku Angielskiego wynosiła wówczas tylko 135 milj. funt. Od tego czasu rozpoczęło się powolne wycofywanie tych not państwowych z obiegu, tak, że w pierwszej połowie 1922 r. kwota ich spadła poniżej 300, a 29 kwietnia 1925 r. do 290 milj. funt. Currency notes były tylko w sumie 27 milj. funt. pokryte złotem, reszta zaś jest zabezpieczona przedewszystkiem obligacjami państwowymi i biletami Banku Angielskiego.

<sup>2)</sup> Konieczność wypuszczenia, wobec nieelastyczności Banku Angielskiego, pieniędzy papierowych poza bankiem, wywołała w Anglii obszerną wymianę zdań co do celowości przepisów ustawy Banku Angielskiego.

Rząd powołał do życia w marcu 1919 r. pod przewodnictwem Lorda Cunliffe'a specjalną Komisję, mającą wydać opinię i postawić konkretne wnioski co do ewentualnych zmian, jakie należałoby przeprowadzić w ustawie bankowej.

4) Naturalnym punktem wyjścia w naszych studjach były zalecenia Komitetu w sprawie waluty i kursów po wojnie (Komitet Cunliffe'a), że emisja biletów państwowych powinna być włączona do portfelu Banku Angielskiego, skoro zostałoby stwierdzonem na podstawie doświadczenia ze swobodnym obrotem złota, jak wielka ilość niepokrytej emisji da się uzgodnić z utrzymaniem centralnego zapasu złota w wysokości 150,000.000 funtów.

5) Te warunki do chwili obecnej nie spełniły się, wobec czego uznaliśmy za konieczne, aby szerzej rozpatrzyć kwestję, czy powrót do waluty złotej na podstawie przedwojennego suwerena<sup>3)</sup> jest w obecnym czasie nie mniej pożądany, jak w okresie sprawozdawczym Komitetu Cunliffe'a, a w danym razie, kiedy i jakie kroki należy podjąć celem dokonania tego dzieła.

Waluta złota.

6) Nasuwają się alternatywy:

a) powrócić do złotej waluty na podłożu zdewaluowanego suwerena, t. zn. przywrócić wolny rynek złota z jednostką nominalnie tą samą, lecz o mniejszej zawartości złota.

b) dążyć do znalezienia dla jednostki walutowej podstawy innej, aniżeli złoto.

7) Pierwsza alternatywa nie wymaga obecnie poważnych namysłów, skoro bieżący kurs odchyła się już mały tylko procent od parytetu przedwojennego. W naszej opinii ta alternatywa nie była nigdy tezą, którąby Anglja mogła akceptować.

8) Druga alternatywa w formie propozycji, aby zastąpić złoto wskaźnikiem towarów jako regulatorem waluty, była wszechstronnie i dokładnie nam przedstawiona. Nie uważamy za potrzebne, aby rozwinąć argumenty, które ją podtrzymują, a które były już opublikowane i są powszechnie znane. Natomiast uważamy za wskazane orzec, że dla praktycznej współczesnej polityki walutowej kraju niema alternatywy tak odpowiedniej, jak powrót do poprzedniego złotego parytetu suwerena. W tej konkluzji jesteśmy poparci przez przeważającą większość opinii zarówno finansowej, jak i przemysłowej, przed nami wypowiedzianej.

9) Wychodząc z tego zasadniczego założenia, uważamy za wskazane ograniczyć się do odpowiedzi na pytania, kiedy i jak ten powrót do złota należy przeprowadzić.

10) Kiedy poraz pierwszy przystąpiliśmy do roztrząsania naszego sprawozdania we wrześniu ub. roku kurs funta w N. Jorku był jeszcze 10 — 12% poniżej złotego parytetu, a powtórę wyłaniała się obawa, czy normalny jesienny nacisk nie spowoduje ponownej deprecjacji funta i czy skurczenie obiegu biletów państwowych zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa Skarbu z dnia 15 grudnia 1919 r. da się przetrzymać przez Boże Narodzenie bez spowodowania ostrej zwwyżki stopy procentowej.

11) Nie mieliśmy jednak żadnej wątpliwości, nawet w tym czasie, o zdolności Wielkiej Brytanji, aby przywrócić i utrzymać walutę złotą na równi przedwojennej i to w każdym momencie, uznanym do tego kroku za wskazany, bez względu na fakt, że jej międzynarodowa sytuacja finansowa jest pod pewnymi względami mniej pomyślna w porównaniu ze stanem przedwojennym.

12) Wbrew specjalnym tendencjom, które w ciągu kilku ostatnich lat wywierały niepomyślny wpływ, (głównie stagnacja przemysłowa i rozstrój handlu międzynarodowego spowodowany powojennymi warunkami, wreszcie fakt, że spłacamy procenta i raty amortyzacyjne naszego długu wojennego w Ameryce, nie otrzymując współmiernych spłat od naszych dłużników kontynentalnych), nasz współczesny rozmiar eksportu widocznego i niewidocznego łącznie z dochodem, który pobierany z zagranicznych inwestycji, jest bez wątpienia wystarczający na pokrycie zagranicznych długów i niezbędnego importu a nawet na podaż skromnej nadwyżki na cele inwestycji zagranicznych.

13) W tych warunkach wolny rynek złota może być łatwo przywrócony i utrzymany na równi przedwojennej z tem zastrzeżeniem, że przez kontrolę kredytu przystosujemy wewnętrzną siłę kupna funta do jego równi kursowej i ograniczymy zagraniczne inwestycje w ramach naszej nadwyżki eksportowej.

Komisja wypowiedziała przekonanie, że ustawa nie wymaga żadnych zasadniczych zmian i że podział Banku na dwa oddzielne departamenty, który to punkt był początkowo najbardziej kwestjonowany, uważać należy nadal za celowy. Sprawozdanie ograniczyło się do wyrażenia dwóch tylko postulatów:

Pierwszy domagał się, aby kwota banknotów, jaka może być wypuszczona bez pokrycia kruszcowego, wynosząca wówczas 18,45 milj. funt. została podniesiona, nie wskazywał jednakże nowej normy, którąby komisja uważała za odpowiednią.

Drugi postulat nie dotyczył ustawy Banku, lecz raczej jego polityki a mianowicie, aby Bank starał się swój zapas złota powiększyć o ile możności do 150 milj. funt. i doprowadzić do tego, aby zapas ten stanowił centralną rezerwę złota dla całego kraju.

<sup>3)</sup> Złota moneta o wartości 20 szylingów w powszechnym przed wojną obiegu.

14) Powtórę, bylibyśmy zadowoleni, gdyby proste oświadczenie, że zakaz wywozu złota nie będzie przedłużony poza 31 grudnia 1925 r. mogło automatycznie i szybko przywrócić warunki kredytu niezbędne do przystosowania siły kupna do kursu, zaczem czynny system złoty dałby się w ten sposób przywrócić bez innego niebezpieczeństwa lub niewygody, jak te, które są niezbędne w każdym okresie ograniczeń kredytowych i spadku cen.

15) Na wstępie naszej działalności, angielski i amerykański poziom cen zdawał się zewnętrźnie, że jest wcale dobrze przystosowanym do ówczesnego kursu, chociaż nie jest bezpiecznym wyciąganie ścisłych wniosków z porównania wskaźników opartych na różnych podstawach. Należało zatem oczekiwać, że spadek w cenach funtowych o 10—12%, względnie podobna wyżka cen dolarowych powinna wystąpić, zanim da się osiągnąć równowagę kursu na równi przedwojennej.

16) Powyżej przedstawiony problem zamykał się w pytaniu, czy niewątpliwa korzyść natychmiastowego powrotu do parytetu dostatecznie skompensuje niedogodności chwilowe, chociaż w razie przewlekłości wcale bolesne — w rodzaju „deflacji“ nieodzownej dla przywrócenia powyższego przystosowania się, względnie, czy nie byłoby więcej przezornem trzymać się wyczekującej polityki przynajmniej przez kilka miesięcy dłużej w nadziei, że niewspółmierność zniknie wskutek wyżki cen amerykańskich. (Na prawdopodobieństwo tego procesu wskazywały niektóre oznaki).

17) Było naszym prowizorycznym sądem, że powrót do parytetu i przywrócenie wolnego rynku złota, aczkolwiek tego kroku nie należało zbyt długo odraczać — nie powinno być traktowane jako sprawa o tak krańcowej nagłości, aby usprawiedliwić politykę kredytową, zmierzającą do obniżenia cen wewnętrznych, jeżeli tego samego praktycznego rezultatu można było z pewną słuszością oczekiwać w ciągu kilku miesięcy za pomocą polityki mającej na celu przeciwdziałanie wyżce cen w skali współmiernej do wyżki w innych krajach.

18) Sprzyjający od września rozwój kursu dolara (współcześnie funt notuje  $1\frac{1}{2}\%$  niżej parytetu) oraz fakt, że ograniczenie obiegu biletów państwowych zostało utrzymane bez niepożądanych skutków — zmieniło jednak sytuację. Bez wątpienia, gdyby angielskie ceny wewnętrzne były się same już przystosowały do poprawionej wartości kursowej funta, problem byłby rozwiązany, a my bylibyśmy zadowoleni, że swobodny wywóz złota mógłby być przywrócony bez niebezpieczeństwa: albo doniosłego ubytku naszych rezerw złota, albo szukania niezbędnej pomocy w specjalnych środkach restrykcji kredytowych.

19) Różnica między angielskimi i amerykańskimi złotymi cenami, która istniała we wrześniu, dotychczas nie znikła, aczkolwiek zmniejszyła się. Musimy przygotować się jeszcze na ostateczny spadek cen angielskich w dość znacznym lecz niezbyt szerokim stopniu, chyba, że w międzyczasie nastąpi odpowiednia wyżka cen w Ameryce, jeżeli kurs ma być przywrócony i utrzymany na równi przedwojennej.

20) W obecnych jednak warunkach, ten argument przeciw natychmiastowej akcji, nie posiada naszym zdaniem dużej wagi. Przystosowanie bowiem poziomu cen w stopniu niezbędnym do przywrócenia i utrzymania przedwojennego parytetu powinno być tylko o  $1\frac{1}{2}\%$  większe, aniżeli poziom wymagany do utrzymania kursu na obecnej równi. Jeżeli przystosowanie się poziomu cen, niezbędnego do tego celu, zbyt długo by się odwlekalo, kurs bez wątpienia spadnie na równię uzasadnioną wzajemnym poziomem cen, albo poniżej, ponieważ psychologiczne wpływy czynne przy jego forsowaniu do góry poczną działać w kierunku przeciwnym — zaczem okres fluktuacji cen może się wyłonić. Dozwolili, aby kurs obecnie się obniżył, gdy ma się pewność, że później znowu się podniesie, byłoby krótkowzroczną polityką, szkodliwą dla handlu i przemysłu. Lecz jeżeli ten pogląd zostanie akceptowany i jeżeli jesteśmy przygotowani na każde przystosowanie się cen, niezbędne dla utrzymania kursu obecnego, nie powinno stać na przeszkodzie, aby przyjąć b. małe ( $1\frac{1}{2}\%$ ) dodatkowe wyrównanie cen, nieodzowne dla przywrócenia pełnego systemu waluty złotej.

21) Stanowisko dominjów i krajów zagranicznych w kwestji rychłego powrotu do waluty złotej zasługuje na dużą uwagę. Unja Afryki Południowej już zdecydowała się na podjęcie tego kroku w ciągu b. lata. Inne dominja pójdą niewątpliwie za naszym wzorem i mogą w razie naszej zwłoki nas wyprzedzić. To samo dotyczy Holandji i Szwajcarji i prawdopodobnie innych krajów. Aczkolwiek wymienialność nowej waluty niemieckiej na złoto jest przy obecnem ustawodawstwie zawieszona, wysoki stopień stabilizacji został osiągnięty i przywrócenie pełnej waluty złotej — czynnej czy nawet formalnej — może nastąpić w najbliższej przyszłości.

22) Sytuacja gospodarcza w Ameryce zapowiada okres finansowej stabilizacji, w ten sposób zmniejszając ryzyko niebezpiecznych reakcji w ciągu początkowych miesięcy wolnego rynku złota a nadto przeważający tam sentyment chętnie będzie nam pomocny.

23) Z tego powodu zalecamy, aby rychły powrót do złotej miary natychmiast był zapowiedziany jako nieodwołalna teza rządu oraz aby została złożona deklaracja, że istniejące ograniczenia dotyczące eksportu złota, które gasną najbliższego 31 grudnia, nie będą wznowione. W tym samym czasie powinno być wydane powszechne zezwolenie na eksport złota sprzedawanego przez Bank oraz Bank powinien, w okresie od chwili obecnej do daty wygaśnięcia zakazu eksportu złota, korzystać z tej swobody ilekroć kurs spada poniżej punktu wywozu złota, ułatwiając naturalne drenowanie rezerw złota w Banku zgodnie z tradycyjną praktyką. Od daty deklaracji do chwili, kiedy zarządzenia regulujące niepokrytą emisję zostaną ostatecznie ustalone, obecne ograniczenia tej emisji powinny być skrupulatnie utrzymane.

24) Jesteśmy pewni, że ta polityka, przy lojalnej współpracy głównych instytucji angielskich, kontrolujących podaż kredytu, da się przeprowadzić bez ryzyka przez Bank Angielski bez zagranicznej pomocy. Niezawodnie taka pomoc, jeśli ona przyjmie formę zagranicznych kredytów, przeznaczonych w dużej skali do uśmierzania skutków tej polityki w dziedzinie kredytowej, może faktycznie utrudniać działalność tych istotnych sił, na których polegamy celem osiągnięcia sukcesu.

25) Z drugiej strony istnienie poważnego amerykańskiego kredytu, o którym wiadomo, że jest do rozporządzenia w razie nagłej potrzeby, może przyczynić się do odstraszenia spekulacji i stworzenia ogólnej atmosfery zaufania, pożądanego do gładkiego przeprowadzenia dzieła.

26) Wzrost wartości funta, jaki nastąpił od listopada 1924 r. został częściowo spowodowany przekonaniem, że czynna waluta złota zostanie u nas wkrótce przywrócona, a tylko częściowo zmniejszeniem się różnicy między siłą kupna funta a złotem.

27) Gdy to zaufanie w przyszłość funta, które w poprzednich 12 miesiącach było podrywane przez polityczną niepewność i brak zaufania, obecnie pozwoliło na podjęcie normalnych operacji między N.-Yorkiem a Londynem — nie należy się obawiać reakcyjnych konsekwencji.

28) Niewątpliwie w związku z tym ruchem odgrywał znaczną rolę element spekulacji, której rozmiar nie może być ustalony. Do tej nieznanej granicy może się wyłonić tendencja w razie osiągnięcia parytetu, aby celem zrealizowania spekulacyjnych zysków wywrzeć skoncentrowany nacisk na kurs.

29) Właściwa obrona przeciw temu niebezpieczeństwu leży w rozmiarze rezerw złota i w zdecydowanym wyzyskaniu tych rezerw (w razie potrzeby) dla celów, dla których zostały zgromadzone.

30) Jesteśmy przekonani, że obecne rezerwy złota są zupełnie wystarczające do tego celu, a pewność, że bez wahania zostaną one użyte pomimo ewent. czasowej wyżki stopy oficjalnej, ułatwi zapobieżenie wspomnianemu niebezpieczeństwu. Jeżeli jednak uzna się za konieczne, aby asekurację podwoić przez zapewnienie sobie kredytu w złocie, jesteśmy stanowczo przekonani, że odwołanie się do tego środka nie powinno mieć miejsca, zanim nie nastąpi istotny eksport złota i jego normalne skutki nie wystąpią na miejscowym rynku pieniężnym a w razie wykorzystania tego kredytu uzyskana kwota do chwili spłaty powinna być traktowana ze stanowiska polityki walutowej Banku Angielskiego jako ekwiwalent odpowiedniej straty w jego rezerwach.

31) O ile te środki prezorności nie będą zastosowane, pożyczka zagraniczna, — jak się to ciągle zdarzało, gdy się uciekano do niej, jako lekarstwa na trudności kursowe — zaostrzy raczej niedomaganie, które miała leczyć.

32) Robiąc powyższe spostrzeżenia i zalecając tę prezorność, nie należy nas rozumieć, że przypuszczamy zgóry, iż proponowane przez nas kroki powinny być przedsięwzięte natychmiast, aby przygotować drogę do powrotu wolnego rynku złota pod koniec roku, albo że faktyczny powrót w tej dacie może prowadzić do dużej straty złota lub do ostrego w konsekwencji ograniczenia kredytu wewnętrznego. Angielskie doświadczenie w przywróceniu waluty złotej po wojnach francuskich sto lat temu i współczesne doświadczenie krajów kontynentalnych, które w daleko gorszych warunkach podjęły kroki, aby uzdrowić swe waluty, wykazały, że śmiała polityka w sprawach walutowych przewycięża straszne pozornie trudności ze zdumiewającą łatwością. Sądzymy, że na tym polu historia się znowu powtórzy. Jest możliwem, że pewna czasowa wyżka stopy procentowej okaże się konieczną, aby sprowadzić niezbędne przystosowanie się cen funtowych do poziomu złota. Jesteśmy jednak pewni, że asy-

milacja waluty angielskiej ze złotem walutami świata jest tak niezbędną dla ostatecznego pomyślnego rozwoju handlu brytyjskiego, że każde chwilowe niedomaganie, o ile się wyłoni, z powodu koniecznych zarządzeń dla utrzymania parytetu, będzie kilkakrotnie zrównoważone.

33) Niezawodnie takie ograniczenie kredytu, jakie może się okazać niezbędne do przystosowania poziomu cen funtowych do wolnego rynku złota, równie dobrze może być mniej drastyczne aniżeli to, które byłoby potrzebne w celu podtrzymywania „kontrolowanego” funta w sąsiedztwie parytetu. Jeżeli złota waluta zostanie trwale przywrócona, ryzyko obaw o przyszłość funta, prowadzących do nagłego wycofywania zagranicznych należności lub kapitałów inwestycyjnych, będzie eliminowane, a ryzyko nadmiernych pożyczek angielskich na rzecz innych krajów — nie do uniknięcia przy współczesnym systemie — zostanie zredukowane.

34) Przy wolnym rynku złota, każda tendencja pożyczania zagranicą więcej ponad naszą zdolność prowadzi do drenowania złota, które, o ile nie zostanie zrównoważone przez sprzedaż posiadanych zagranicznych obligacji inwestycyjnych, oddziaływa na ogólną sytuację kredytową w Londynie w takim stopniu, że wstrzymuje nowe pożyczki zagraniczne.

35) W obecnych warunkach refleks nadmiernych pożyczek na rzecz krajów zagranicznych, zamiast natychmiast dawać sygnał niebezpieczeństwa z powodu wpływu na stan rezerw złota, odbija się mniej widocznie w ogólnych zaburzeniach kursu.

36) Jesteśmy zdania, że zanim wolny rynek złota nie zostanie przywrócony, niebezpieczeństwo nadmiernych pożyczek na rachunek zagranicy w najbliższej przyszłości będzie poważne i może łatwo rozwinąć się sytuacja, w której nacisk na nasze kursy zagraniczne wywołany nadwyżką pożyczek zagranicznych, zmusi nas do ograniczenia ogólnego kredytu.

#### Konsolidacja emisji biletów.

37) Obecnie powracamy do zlecenia Komitetu Cunliffe’a, dotyczącego konsolidacji emisji biletów. Mamy do rozważenia, czy przed przejęciem przez Bank Angielski emisji biletów państwowych należy sprawdzić w drodze doświadczenia, jakie najmniejsze pokrycie złotem byłoby nieodzowne, czy wystarczyłaby suma 150 milj. funtów zalecona przez Komitet Cunliffe’a lub wreszcie jaka inna cyfra.

38) Ze sprawozdania widocznem jest, że Komitet Cunliffe’a liczył się z myślą daleko wcześniejszego usunięcia zakazu wywozu złota, aniżeli faktycznie ten termin stał się aktualny. Przedłożono nam propozycję, że konsolidacja emisji powinna wyprzedzić przywrócenie wolnego rynku złota zamiast po nim następować, w celu zadeklarowania, że tendencją rządu jest przywrócenie parytetu oraz gwoili uzyskania dodatniego wpływu takiej deklaracji na kurs.

39) Jeżeli nasza wskazówka nieodnawiania zakazu wywozu złota zostanie akceptowana, argumenty za zmianą kolejności, proponowaną przez Komitet Cunliffe’a, przestają działać, a ścisła data konsolidacji traci dużo na swej doniosłości. Przyłączamy się do zdecydowanej opinii Komitetu Cunliffe’a, że emisja niepokryta winna być cyfrowo określona i zarówno dzisiaj, jak pięć lat temu jest faktem, że stały kontyngent emisji niepokrytej nie może być ustalony jak tylko w zgodzie z faktycznymi stosunkami na wolnym rynku złota. Jest rzeczą nie mniej trudną przeprowadzić w drodze ustawowej stopniową redukcję do końcowej cyfry w oznaczonej zgóry skali, gdyż ten proces może być w każdym stadium przedmiotem nieprzewidzianych trudności. Skarb nie może uchylić się od odpowiedzialności za obecną emisję. Wątpimy, czy Bank zechce ją przejąć, zanim będzie mógł objąć nad nią faktyczną kontrolę.

40) W łączności z tem uważamy za konieczne zauważyć, że końcowy rozmiar zarówno centralnej rezerwy złota jak i emisji niepokrytej do pewnego stopnia zależy od tego, czy po przywróceniu złotej waluty, złoto ma lub nie ma być używane w szerszym rozmiarze do cyrkulacji wewnętrznej.

41) Cyfra 150,000.000 proponowana dla rezerwy złotej przez Komitet Cunliffe’a jest oparta na przypuszczeniu, że złoto nie będzie do cyrkulacji użyte. Gdyby było w ten sposób użyte, wystarczyłaby niższa cyfra, biorąc w rachubę wartość złota, będącego w cyrkulacji jako rezerwę nadzwyczajną zgodnie z doświadczeniem z 1924 r. Z drugiej strony, przy istnieniu wewnętrznej cyrkulacji złota cały obieg biletowy byłby stosownie zredukowany a część niepokryta obiegu byłaby zarówno absolutnie jak i proporcjonalnie mniejsza.

42) Każdy poważniejszy odpływ złota do wewnętrznej cyrkulacji czyniłby w ten sposób niezbędnym import metalu, który w okresie bardzo trudnym obciążałby nasz kurs niepotrzebnym ciężarem.

43) Jesteśmy zdania, że użycie złota do wewnętrznej cyrkulacji jest zbytkiem, od którego wcale dobrze można się zwolnić i na który faktycznie w żadnym stopniu w ciągu najbliższych kilku lat nie możemy sobie pozwolić.

44) Wypłata biletów na żądanie w złotych monetach nie jest istotną dla utrzymania waluty złotej w nowoczesnych warunkach. Obowiązek banku emisyjnego kupowania i sprzedawania złota po oznaczonej cenie jest jedyną koniecznością i gdyby podczas wojny wypłaty w kruszcu zostały faktycznie zawieszone, nie powinniśmy zalecać ich wznowienia.

45) Cieszylibyśmy się, chociaż głównie ze względów historycznych i uczuciowych, gdyby można było nie wprowadzać formalnej zmiany do współczesnego stanu, w którym monety złote można prawnie uzyskać za bilety i sądzimy, że narodowy zwyczaj używania papierowej waluty, silnie obecnie zakorzeniony, powinien wystarczyć, aby przeciwdziałać pochłanianiu większych ilości złota przez wewnętrzną cyrkulację, pod warunkiem jednak, że banki akcyjne są skłonne wspierać tę politykę przez wstrzymywanie się od żądania dla siebie lub swych klientów monet złotych wzamian za bilety, że same nie będą magazynować złota i że wogóle będą faktycznie zniechęcać swych klientów do używania złota.

46) Gdyby jednak wyłaniała się wątpliwość, czy ten środek okaże się skuteczny, natenczas wyrażamy stanowczą opinię, że powinny być w drodze ustawodawczej natychmiast podjęte kroki, aby przeciwdziałać wewnętrznej cyrkulacji monet złotych aż do czasu, kiedy system waluty złotej dla celów międzynarodowej wymiany zostanie silnie ugruntowany.

47) Sądzimy, że bez względu na okoliczności wszystkie bilety Banku Angielskiego włączając odcinki 1 £ i 10 sh mające zastąpić bilety państwowe, powinny w przyszłości być wymienialne tylko w oddziale głównym Banku, a nie w oddziałach pomocniczych.

48) W żadnym wypadku bicie typowych półsuwerenów nie powinno być podjęte.

49) W związku z tą uwagą zalecamy, by wskazania przejęcia przez Bank Angielski emisji biletów państwowych pozostały w formie proponowanej przez Komitet Cunliffe'a. Uważamy za wskazane nadmienić, że druk przez Bank Angielski biletów w odcinkach 1 £ i 10 sh nie może być uruchomiony w krótkim czasie. Sądzimy, że jeżeli Bank ma przystąpić do druku własnych biletów, co najmniej rok jest potrzebny do uruchomienia potrzebnej organizacji; należy zatem brać ten wzgląd pod uwagę, aby Bankowi pozostawić dostateczną ilość czasu. W razie przywrócenia parytetu zalecamy, aby Bank został upoważniony do rozpoczęcia kroków przygotowawczych. Wymaganą będzie ustawa, aby uprawnąć Bank do emisji biletów poniżej 5 £ i do przyznania walutowości tym biletom.

50) Spodziewamy się, że jeżeli wolny rynek złota zostanie przywrócony pod koniec 1925 r., doświadczenie niezbędne do ustalenia ostatecznej sumy emisji niepokrytej da się uzyskać pod koniec 1927 r. Przejęcie zatem emisji przez Bank może nastąpić z początkiem 1928 r. Doświadczenie wykaże, czy daty te będzie można przyspieszyć.

5 lutego 1925 r.

N. E. Young  
Secretary

John Bradbury  
Gaspard Fariat  
O. E. Niemeyer  
A. C. Pigou.

Akceptując opinię Komitetu, rząd angielski przedłożył projekt ustawy (bill), którego najważniejsze postanowienia są następujące:

- 1) Bank Angielski nie jest w przyszłości obowiązany do wymiany swych biletów na złoto.
- 2) Bank Angielski jest obowiązany sprzedawać złoto w sztabach w ilościach nie mniejszych, niż 400 uncji (12,4 kg) po cenie przedwojennej.
- 3) Prawo korzystania z mennicy przysługiwać będzie w przyszłości tylko Bankowi Angielskiemu.
- 4) Bank Angielski otrzymuje ogólne zezwolenie wywozu złota.

Przewodnią myślą powyższego projektu jest centralizacja złota w Banku Angielskim. Zniesienie wymiany biletów na złoto, nałożenie obowiązku sprzedaży złota w sztabach po cenie parytetowej i zastrzeżenie praw bicia monet złotych dla Banku Angielskiego ma na celu ograniczenie użycia złota wyłącznie na wypłaty zagraniczne. Przypływ i odpływ złota do względnie z Anglii, wahać się będzie, w ramach granic złotych, które firma Montagu oblicza na 4'8430 — 4'9067 \$. Anglia nie powraca zatem do norm przedwojennych, ponieważ uchyla prawnie wymianę biletów na złoto i wyłącza je z cyrkulacji wewnętrznej. Natomiast wzmacnia atrybucje Banku Angielskiego i udziela mu monopolu w obrocie złota z zagranicą. Obieg monet złotych staje się współcześnie zbytkiem, na który nawet Anglia nie może sobie pozwolić. Biorąc pod uwagę potęgę finansową Anglii, powyższa reforma walutowa posiada w historii gospodarczej świata znaczenie historyczne.

(W milionach jednostek monetarnych).

V. 1925.—1,180.